

คำประพันธ์อันกลกิณห์ ภาพขัษยานี อินทรวีเชียรรัตน์และร่ายยาว

ปทุมวดี คำฉันท์

A ROMANCE POEM.
BY หลวงจรูญภักต

เรื่องย่อ

ไทยเราเป็นเมืองพุทธ คนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และเชื่อกันว่า บัวเป็นดอกไม้ศักดิ์สิทธิ์เป็นสิริมงคล พุทธศาสนิกชนจะนิยมใช้ดอกบัวบูชาพระ เพราะถือได้กุศลแรง ดอกบัวมีความเกี่ยวข้องกับทางพระพุทธศาสนา นับแต่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประสูติจากพระครรภ์พระมารดา ในคืนวันเพ็ญ กลางเดือนหก ณ ปาลุุมพินีสวัน ก็ทรงดำเนินได้ ๗ ก้าว พร้อมกับยกพระหัตถ์ขวาและเปล่งพระวาจา เบื้องใต้พระบาทมีดอกบัวรองรับ เมื่อพระองค์ทรงมีพระชนมายุได้ ๗ พรรษา พระราชบิดาได้ให้ขุดสระโบกขรณี ๓ สระภายในพระราชนิเวศน์ให้เป็นที่สำราญพระหทัย ซึ่งในปัจจุบันจะนิยมปลูกบัวหลากหลายสีลงในสถานที่ต่าง ๆ อาคาร บ้านเรือน สวนสาธารณะ นับได้ว่าบัวเป็นไม้ประดับที่สวยงามทีเดียว

ในนิทานชาดกเรื่องปทุมมาวดี ได้กล่าวถึงนางปทุมมาวดีกล่าวถึงนางผู้นำดอกบัวไปถวาย พระปัจเจก

พุทธเจ้า ด้วยผลบุญนั้นทำให้นางได้ขึ้นสวรรค์และมาจุติ
เป็นดอกบัว ซึ่งตรงกับวรรณคดีไทยเรื่อง ปทุมวดีคำฉันท์ ซึ่ง
เป็นวรรณคดีนิทาน แต่งด้วยคำประพันธ์รวม ๓๖๘ บท
กล่าวถึงนางฟ้ามาเกิดในดอกบัว ฤๅษีได้เก็บดอกบัวมาไว้ที่
อาศรม เมื่อแกะกลีบดอกบัวออกมาก็พบเด็กหญิงอยู่ใน
ดอกบัว ฤๅษีจึงเลี้ยงไว้เป็นธิดาและให้ชื่อว่า ปทุมวดี เมื่อนาง
ก้าวเดินจะมีดอกบัวผุดมารองรับ

“รอยบพบาทบังอรนาง ก็มีชาติจงดล

รอนบาทพลัญชยุคล บททุกดำเนินเทา

ดาบศ ฐ ยลสมรดวง ธิดาเดินและย่างเยา

ยลดวงอุบลอุบัดเทา ฐ ก็ดุจดีดู”

วันหนึ่งนายพรายได้นำความงามของนางไปทูล
พระราชาราช ๆ จึงเสด็จมาขอนางไปเป็นชายา ด้วยผลบุญของ
นางที่เคยถวายข้าวตอก ดอกบัว ให้พระปัจเจกพุทธเจ้า นาง
จึงมีโอรสถึง ๕๐๐ องค์

ประทุมวดีคำฉันท์

ร่าย๑ ศรีสิทธิฤทธิเดช โดยวิเศษหัตถ์ประสาน ไหว้
จอมอารยตรีภพ เคารพพระธรรมัง บังอัสฎางคิกสาวโก
อิกทรงเวรพาหนโคอุศุภราช เลอบัลลังก์อาสน์หงส์
สุพรรณ บรรมแทนกระเชียรสินธุ์ อินทรทรงสารเศียรตรี
ชูลีเทพยถ์วันทูล้ำ ค่อยรำพจนขอพร อมรทุกหมู่อยู่ฟ้า
ข้าขอขมมภิวันท์ บรมจอมยศถวัลยภพ จบตลอดทวี
ปทุราทุเรศ ขอพระเดชปกเศียร ขอเพียรผูกฉันท์พจน์
บทอดีตประทุมวดี มีลักษณะorroดโดยกล่าว เล่าorroด
ก่อนก็ แสดงบุปละระบอบชี้ เรื่องไฉนนี้

๑๑๑ ปางนั้นยังมีนาง

อัปสรเทพกัลยา

เนาทิพยพิมา-

นสวรรค์เกษมศานต์

๐ นานามณีรัตน์

ระดับทิพยพิมาน

คือแก้วประกอบภาณ-

จะนัย้อยระยาบพราย

◦ จวบสิ้นกุศลผล

ชนมาอยู่โดยหมาย

เป็นนบ็องพญุกราย

กรเผยพระแกลพลัน

◦ เยี่ยมพักตรพิมลเพียง

พิมานมองณหิมวันต์

สบสระอุบลวัน

อุดมดอกอรชร

◦ นางคิดพินิจใน

จิตแสนสโมสร

เคลิบเคลิ้มพระองค์อร

จตุจากพิมานมา

◦ เข้าปฐินิ

ณปทุมครรภา

เป็นองค์วรทา-

วิกิในอุบลบัง

◦ ฝ่ายดวงประทุมชาติ

ก็เอนเกสรประนัง

ห่อกลีบละของยัง

มิใคร่แย้มผกาบาน

◦ ปางนั้นยังมีดา-	บสหนึ่งสำรวจมณาน
เนาวอาศรมสถาน	สถิตแทบสโรบด
◦ อาศัยสระนั้นทุก	ทิวนิจนิรันดร์
ฝึกเง่าอุบลชล	ปริกฤษชทุกวัน
◦ รุ่งเช้าก็สู่สระ	ชำระพักตรนิรันดร์
เก็บฝึกอุบลฉัน	สถุทธิคีนพระอาศรม
๑๖๑ บัดดาบสนั้นบรรทม	ครันสุริโยดม
จรัสแจ่มรุ่งวาง	
◦ รุ่งโรจน์โชติช่วงนภาวงศ์	นภามะฆางค์
วนาสนั่นสำเนียง	
◦ สำนานเสนาะแว่วเสียง	คือศัพท์จำเรียง